

УДК 658.589.009.12

Тромса Вікторія Віталіївна

магістр

Київський національний університет технологій та дизайну

Тромса Виктория Витальевна

магистр

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Tromsa V.

master's degree student

Kyiv National University of Technologies and Design

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

УПРАВЛЕНИЕ КРЕДИТНЫМ РИСКОМ КОМЕРЧЕСКОГО БАНКА

THE MANAGEMENT OF CREDIT RISK OF THE COMMERCIAL BANK

Анотація: Досліджено теоретичні питання управління кредитним ризиком комерційного банку

Ключові слова: кредитний ризик, комерційний банк, управління.

Аннотация: Исследованы теоретические вопросы управления кредитным риском коммерческого банка.

Ключевые слова: кредитный риск, коммерческий банк, управление.

Summary: The theoretical issues of credit risk management of commercial bank.

Keywords: credit risk, commercial bank, management.

Банківська діяльність за своєю природою пов'язана з ризиками, тобто ризик є притаманною складовою у функціонуванні комерційних банків - універсальних кредитних установ, які створюються для залучення грошових ресурсів і розміщення їх від свого імені на умовах повернення і платності.

Актуальність дослідження. Здійснення будь-якої господарської діяльності сьогодні неможливе без ризиків. Як правило, ризик пов'язується з невпевненістю в можливому результаті. Тобто, існує фактор невизначеності, необхідності приймати рішення, що направлені на усунення, запобігання та максимального обмеження дії негативних наслідків ризику. Незважаючи на давню історію існування ризику та його вивчення, в науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення цього поняття та єдиного підходу щодо концепцій в теорії ризику.

Системний підхід до управління кредитним ризиком в банку і відсутність наукового підходу до усвідомлення сутності економічної категорії кредитного ризику не дозволяє банкам своєчасно спрогнозувати негативні результати кредитної діяльності, вплив на них негативних тенденцій в економіці, нормалізувати кредитний процес і усунути функціональні диспропорції. Даний аспект робить проблему управління кредитним ризиком особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемі кредитних ризиків присвячені наукові праці А.М. Герасимовича, І.А. Бланка, В.М. Голуба, С.В. Мочерного, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, О.В. Пернарівського, І.М. Парасій-Вергуленко, А.А. Пересади, М.І. Савлука та ін. Серед відомих західних авторів особливо значимі праці Дж. Міль, А. Пігу, Дж. Маршалла, Л. Гітмана, Г. Марковіца, П. Роуза, Б. Едварда, Ф.Найт, Ф. Фабоцці та ін. Але в даних публікаціях не достатньо вказані сучасні умови розвитку економіки України та вплив на її розвиток політичних чинників.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз методів управління кредитними ризиками комерційного банку та рекомендації щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Підвищений рівень ризиковості кредитних операцій може бути причиною не тільки погіршення ліквідності банку і зменшення прибутковості, а й невиконання своїх зобов'язань перед клієнтами, наслідком чого буде банкрутство, втрата коштів вкладників, порушення системи організації безготівкових розрахунків в народному господарстві. Тому вирішення проблеми зменшення ризиковості кредитних операцій, їх мінімізації є завдання не тільки працівників того чи іншого банку, а і держави в особі Національного банку України.

Щодо методів зниження кредитного ризику комерційного банку, то їх можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Найпоширенішими зовнішніми способами зниження кредитного ризику комерційного банку є застава, гарантія (порука) та страхування.

Суть *застави* полягає в тому, що в разі невиконання позичальником забезпеченого заставою зобов'язання банк має право повернути собі борг за рахунок коштів, отриманих від реалізації заставленого майна, маючи при цьому пріоритет перед іншими кредиторами. Відтак, застава як спосіб зниження кредитного ризику — це, по-перше, конкретизація та посилення права кредиторської вимоги, а по-друге, — право на перевагу.

Гарантія (порука) як спосіб зниження кредитного ризику має три основні специфічні риси: 1) підпорядкованість відповідальності гаранта (поручителя) чинності основного боргу; 2) однорідність основного та додаткового боргових зобов'язань; 3) виникнення ще одного боржника без втрати попереднього (першочергового) і без зміни кредитора за основним зобов'язанням. За допомогою гарантії (поруки) банк фактично перерозподіляє ризик, у такий спосіб зменшуючи його. Суть *страхування* полягає у повній передачі ризику страховій установі.

Внутрішні способи зниження кредитного ризику комерційного банку полягають у самострахуванні банком можливих втрат.

Основними внутрішніми способами є лімітування, диверсифікація та створення резервів. *Лімітування* — передбачає встановлення обмежень на величини ризиків і наступний контроль їх виконань. Величина ліміту відображає готовність приймати на себе окремий ризик, але при цьому не перевищити потреб при щоденній діяльності підрозділів. Лімітування передбачає розробку внутрішньої документації та методик (оперативних планів, інструкцій і нормативних матеріалів), що встановлюють гранично допустимий рівень ризику по кожному напрямку діяльності, а також чіткий розподіл функцій і відповідальності персоналу (максимальний розмір позикових коштів, максимальний розмір вкладення коштів в окремі фінансові інструменти, мінімальний розмір активів в високоліквідної формі, максимальний розмір вкладу в одному банку та ін.)[8]. Диверсифікація як метод зниження кредитного ризику передбачає: 1) диверсифікацію позичальників за галузями; 2) диверсифікацію кредитів за розмірами, строками, видами відсоткових ставок; 3) диверсифікацію способів забезпечення повернення кредитів. Ще одним внутрішнім методом зниження кредитного ризику банку є *створення резервів* на покриття можливих втрат при здійсненні кредитної діяльності.

В найбільш поширених методах аналізу кредитного ризику слід виділити наступні:

- розрахунок імовірності дефолту позичальника, що заснований на базовій формулі, якою визначається зв'язок залежності між основними фінансовими показниками його діяльності;
- модель дефолту, що блукає;
- модель Альтмана (оцінювання кредитоспроможності позичальника);
- матриця міграції кредитних ризиків;
- рейтингове оцінювання позичальників комерційних банків;

- множинні моделі ризику портфеля, зокрема, CreditMetrics, CreditRisk, ін. [2-6].

Відповідна їх порівняльна характеристика наведена в таблиці 1.

Необхідність здійснення аналізу портфельного кредитного ризику є зумовленою т. зв. ефектом концентрації ризику.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз методик оцінки кредитного ризику

Назва методу або методики	Сутність	Недоліки	Переваги
R-аналіз потенційного позичальника	Оцінка та аналіз кредитоспроможності позичальника на основі вивчення динаміки відповідних фінансових коефіцієнтів задля формування уявлення про якість фінансового стану позичальника з огляду потенційних можливостей останнього обслуговувати кредит відповідно до умов угоди	Враховується лише чинник фінансового ризику, а фактори, що характеризують зовнішні умови, ігноруються, що може призвести до виникнення помилок при видачі кредитів	Оцінювання фінансових коефіцієнтів є необхідною складовою вивчення кредитоспроможності позичальника; простота у використанні
Класифікаційні моделі	Дискримінантні моделі надають можливість класифікації типу фінансового стану позичальника згідно рівня його платоспроможності на основі узагальнення в одному кількісному показнику фактичних значень основних фінансових коефіцієнтів	Не повністю відбивають індивідуальні особливості фінансових процесів у певного позичальника	Простота використання; невелика потреба у ресурсах
Методики бальної оцінки кредитів	Відбувається визначення адитивного показника кредитного ризику на базі узагальнення балів, що виставлені позичальнику за визначеною системою критеріїв та напрямків оцінювання	Невеликий рівень достовірності отриманих оцінок з огляду на експертне оцінювання окремих факторів формування ризикової ситуації; відсутня можливість отримання кількісної оцінки рівня ризику	Враховуються фактори, якими характеризуються зовнішні умови, якість управління, кредитна історія клієнта, параметри кредитної заявки та інші аспекти відносин позичальника з банком

Методи портфельного аналізу	Відбувається узагальнення кредитного ризику по всій організації з врахуванням зміни останнього, що викликана зростанням, зменшенням кредитного рейтингу позичальників, а також банкрутством	Порівняно більша потреба в ресурсах та трудомісткість виконання процедури оцінки	Обґрунтовується єдиний критерій оцінки кредитного ризику для різних кредитних інструментів; є можливість для моніторингу
-----------------------------	---	--	--

Як правило, фахівцями із управління ризиком оцінювався ризик концентрації інтуїтивно, ґрунтуючись на основі лімітування кредитів для одного або групи пов'язаних позичальників, обсягів вкладень у визначену галузь або групу галузей, що взаємопов'язані [9].

Слід зробити зауваження, що наразі використання фіксованих лімітів, якими не враховується співвідношення між ризиком та доходом, не є достатнім. Так, В. Буряк та В. Волоховим наголошується, що одним з головних напрямів зростання ефективності кредитної діяльності комерційних банків є з'ясування меж нарощування пропозиції позик у поєднанні із динамічним аналізом їхньої результативності [1].

Висновки. Розвинення методології оцінювання кредитного ризику і управління ним відбувається в напрямі розгляду кредитного портфеля загалом як єдиного організму, що надає можливість використовувати більш раціональний та обґрунтований підхід до його диверсифікації.

Отже, в процесі ідентифікації кредитного ризику застосуванням портфельного підходу передбачене чітке з'ясування організаційної і продуктової структур комерційного банку, формування сегментованої за окремими бізнес-процесами карти ризиків. Побудова карти ризиків є основним методом проведення узагальнення результатів ідентифікації ризиків. За своєю суттю, карта ризиків зіставляє організаційну і продуктову структуру комерційного банку, з одного боку, та обрану комерційним банком класифікацію кредитних ризиків, з другого, що у підсумку є узагальненим переліком ризикових позицій комерційного банку [7].

Література:

1. Бушуева, И. Алгоритм диверсификации кредитов коммерческого банка [Текст] / И. Бушуева, В. Демьяненко // Банковское дело. – 2000. – № 6. – С. 20–22.
2. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком [Текст] : навч.-метод. посіб. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ, 2000. – 292 с.
4. Вітлінський В. В. Кредитний ризик комерційного банку [Текст] / В. В. Вітлінський. – К. : Знання, 2000. – 251 с.
5. Вітлінський В. Кредитний ризик та його врахування при обчисленні ставки відсотка [Текст] / В. Вітлінський, О. Пернарівський // Банківська справа. – 1997. – № 5. – С. 63–66.
6. Вітлінський В. Поглиблений кількісний аналіз кредитоспроможності позичальника як засіб зниження кредитного ризику [Текст] / В. Вітлінський, Г. Великоіваненко, Я. Наконечний, О. Пернарівський // Банківська справа. – 1998. – № 6. – С. 45–49.
7. Ковалев П. П. Концептуальные вопросы управления кредитными рисками [Текст] / П. П. Ковалев // Управление финансовыми рисками. – 2005. – № 4. – С. 12–2177
8. Новашіна Т.С., Карпунін В.І., Волнін В.А.. Фінансовий менеджмент, 2005.
9. Пустовалова Т. А. Теория и практика управления кредитным риском коммерческого банка [Текст] / Т. А. Пустовалова // Вестник СПбГУ. – 1998. – Вып. 4 (№ 26). – С. 127–131. – Сер. 5.